

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Проводиться аналіз законодавчої бази, що регулює питання стосовно судових експертиз, зокрема процедуру їх призначення. У цьому контексті розглядаються особливості призначення судової комп'ютерно-технічної експертизи.

Ключові слова: судова комп'ютерно-технічна експертиза, експерт, Закон України «Про судову експертизу», призначення експертизи.

Постановка проблеми. Питання призначення судової експертизи сьогодні регулюється законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Зокрема основоположний, стосовно експертних досліджень, Закон України «Про судову експертизу» (далі Закон) визначає судову експертизу як дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства.

Сьогоднішній процес комп'ютеризації суспільства автоматично зумовлює зростання рівня протиправного посягання на комп'ютерні системи чи мережі, а також інформацію, що зберігається на цифрових носіях.

У такому контексті виникає питання про порядок призначення судової комп'ютерно-технічної експертизи (далі СКТЕ) після порушення кримінальних справ про комп'ютерні злочини чи злочини, де ЕОМ виступає засобом його вчинення.

Ступінь наукової розробки проблеми. На сьогоднішній день, СКТЕ хоча і призначається на загальних засадах, як один з видів судових експертиз, однак цей процес все ж володіє певними особливостями. Визначену проблематику розглядали такі вчені, як О.Р. Росинська, А.І. Усов, В.Б. Вехов, Б.К. Давлетов, Д.В. Пашнєв та інші.

Наведене зумовило **мету статті** – визначити особливості, притаманні СКТЕ на етапі її призначення, і виконати такі **завдання:** 1) провести аналіз вітчизняного законодавства, яким регулюється призначення судових експертиз; 2) із загального порядку призначення експертиз виділити особливості, які притаманні СКТЕ.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 14 ст. 92 Конституції України, засади судової експертизи визначаються винятково законами України. Судово-експертна діяльність повинна здійснюватися з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою й об'єк-

тивною експертизою, зорієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки [14].

Порядок призначення та проведення судових експертиз, оформлення їх результатів, а також права, обов'язки та відповідальність судового експерта регулюються Кримінально-процесуальним кодексом України (далі КПК України), Цивільним процесуальним кодексом України (далі ЦПК України), Господарським процесуальним кодексом України, ЗУ «Про судову експертизу» та іншими нормативними актами.

Механізм проведення судових експертиз детально врегульований в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень Міністерства юстиції України від 08.10.98 №53/5 з останніми змінами від 01.06.2009 №965/5 (далі Інструкція).

Ефективність експертного забезпечення правосуддя України у кримінальному чи цивільному провадженнях та його якість залежить від чіткої регламентації норм процесуальних законів з питань призначення та проведення судової експертизи та відповідності цих норм іншим актам законодавства, що регламентують судово-експертну діяльність в Україні [8].

СКТЕ самостійний рід судових експертиз, що відноситься до класу інженерно-технічних [11, с. 118]. Це відображено в Інструкції, згідно з якою комп'ютерно-технічна експертиза входить до складу інженерно-технічного роду експертиз, які визначені у переліку основних видів експертиз. Тобто порядок призначення СКТЕ підлягає загальним положенням, що стосуються судових експертиз.

Згідно зі ст. 75 КПК України, експертиза призначається у випадках, коли для вирішення певних питань при провадженні у справі потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання. Необхідною умовою залучення спеціальних знань є неухильне виконання вимог процесуального законодавства при призначенні СКТЕ, включаючи підготовку матеріалів на експертизу, а також її проведення як у державних, так і не-

державних експертних установах, а також поза експертними установами, після чого висновки експерта в подальшому підлягають оцінці на відношення і допустимість, як і інші докази по справі [11, с. 165]. Це повністю відповідає принципам судово-експертної діяльності, до якої відноситься і комп'ютерно-технічні дослідження, що закріплені у ст. 3 Закону, а саме: принципи законності, незалежності і повноти дослідження.

Також ст. 76 КПК України передбачає випадки, у яких призначення експертизи обов'язкове, а саме: для встановлення причин смерті; для встановлення тяжкості і характеру тілесних ушкоджень; для визначення психічного стану підозрюваного або обвинуваченого при наявності у справі даних, які викликають сумнів щодо його осудності; для встановлення статевої зрілості потерпілої в справах про злочини, передбачені статтею 155 Кримінального кодексу України (далі КК України); для встановлення віку підозрюваного або обвинуваченого, якщо це має значення для вирішення питання про його кримінальну відповідальність і якщо про це немає відповідних документів і неможливо їх одержати.

З норми ст. 75 КПК України випливає, що призначення експертизи у разі якщо з'ясування певних обставин не потребує спеціальних знань, є неприпустимими. Це відображено і у п. 3 Постанови Пленуму Верховного суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах».

У разі необхідності у справі може бути призначено первинну, додаткову, повторну експертизу, яка може бути одноосібною, комісійною або комплексною [8].

Отже, експертиза може призначатися, коли для встановлення певних обставин справи необхідні спеціальні знання, або у випадках, прямо передбачених законом. Причому, у першому випадку вона призначається лише за постановою слідчого чи ухвалою суду. Така експертиза первинна, тобто при проведенні якої об'єкт досліджується вперше [10].

У кримінальному судочинстві обов'язковою умовою призначення експертизи є порушення кримінальної справи. Однак у кримінальних справах, які порушуються не інакше, як за скаргою потерпілої особи, рішення про призначення експертизи може бути прийнято суддею при порушенні кримінальної справи або під час її судового розгляду шляхом винесення відповідної постанови [10].

Отже, оскільки комп'ютерні чи злочини, де комп'ютер є засобом вчинення злочину, не входять до переліку умов при яких експертиза при-

значається обов'язково, СКТЕ призначається після порушення кримінальної справи першочергово за постановою слідчого, а в особливих випадках – ухвалою суду.

Але перш ніж призначити СКТЕ, в тому випадку, коли експертиза проводиться в недержавній експертній установі, слідчий повинен упевнитись в особі експерта (освіта, досвід роботи у відповідній сфері і т. ін.) та перевірити, чи відсутні приводи для відводу експерта.

Згідно зі ст. 75 КПК України та ч. 1 ст. 10 Закону, експертом може бути будь-яка особа, що має необхідні знання для дачі висновку з досліджуваних питань.

Ст. 66 Кодексу адміністративного судочинства України дає ширше визначення. Експерт – це особа, яка має необхідні знання та якій у порядку, встановленому Кодексом, доручається дати висновок з питань, що виникають під час розгляду справи і стосуються спеціальних знань цієї особи, шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини у справі.

Аналіз ст. 10 Закону дає змогу визначити, що експертом може бути: 1) співробітник державної спеціалізованої установи; 2) співробітник недержавної спеціалізованої установи, або юридична особа [5].

Наголосимо, що державний і недержавний експерти процесуально рівнозначні [5].

З цього випливає, що висновок, який подається працівником державної чи недержавної установи однаковий за своїм процесуальним значенням. Так само, незалежно від форми своєї діяльності, експерти несуть однакову відповідальність, передбачену ст. 14 Закону та конкретизовану у національних кодифікованих актах (ч. 2 ст. 185-3, 185-4 КУпАП, ст. 384, ч. 1 ст. 385 та ч. 1 ст. 387 КК України та ін.).

Перед призначенням СКТЕ слідчий, зазвичай, узаємодіє зі спеціалістами у відповідній галузі знань, насамперед при огляді місця події. Така взаємодія дуже корисна для слідчого, оскільки він має можливість проконсультуватися з фахівцем з таких питань: 1) визначення виду СКТЕ; 2) підбір експерта з відповідною сукупністю знань; 3) формування питань, які будуть винесені перед експертом; 4) підготовка об'єктів для проведення СКТЕ.

Як зазначає О.В. Наріжний, проведення непроцесуальних «оціночних» оглядів техніки спеціалістом на місці події до порушення кримінальної справи є необхідним заходом [9, с. 138]. У даному контексті, при наявності відповідної

підготовки у спеціаліста, що взаємодіє зі слідчим, доречно залучити його у якості експерта для проведення СКТЕ по даній справі.

Отже, слідчий, проводячи слідчі дії та використовуючи інформаційну підтримку спеціаліста, визнає необхідним проведення СКТЕ і виносить постанову про призначення даної експертизи [9, с. 138], в якій, відповідно до ч. 2 ст. 196 КПК України, вказує: дані, що зазначені у ст. 130 КПК України; підстави для проведення експертизи; прізвище експерта або назву установи, експертам якої доручається проведення експертизи; питання, з яких експерт повинен дати висновок; об'єкти, які мають бути досліджені; матеріали, що пред'являються експертові для ознайомлення.

Винісши постанову, слідчий вручає її експертові, роз'яснює його права й обов'язки згідно зі ст. 77 КПК України, а також попереджає про відповідальність за ст. 384 та ст. 385 КК України. Після цього слідчим складається один протокол про виконання цих дій. У разі проведення експертизи в експертній установі експерт зазначає у вступній частині висновку, що він попереджений про кримінальну відповідальність за ст. 384 КК України, що підтверджує своїм підписом.

Якщо ж питання про необхідність призначення експертизи виникає під час судового розгляду справи, суду необхідно з'ясувати можливість проведення її в судовому засіданні і викликати того ж експерта, який проводив експертизу при попередньому розслідуванні справи, а якщо експертиза не проводилась, - іншу особу, яка має необхідні спеціальні знання [10].

У разі, коли провести експертне дослідження в судовому засіданні неможливе, суд, керуючись ст. 274 та ст. 310 КПК України, виносить ухвалу про проведення експертизи і направляє її з необхідними матеріалами до судово-експертної установи для виконання.

При цьому суд може оголосити перерву, відкласти слухання чи продовжити судове слідство і досліджувати інші докази.

Розглянемо випадки призначення експертизи ухвалою суду:

1. Додаткова експертиза призначається після розгляду судом висновку первинної експертизи, коли з'ясується, що усунути неповноту або неясність висновку шляхом допиту експерта неможливо чи при необхідності дослідити додаткові матеріали. Може доручатися тому самому або іншому експертові.

В ухвалі про призначення додаткової експертизи суду необхідно зазначити, які висновки експерта суд вважає неповними чи неясними або

які обставини зумовили необхідність розширення експертного дослідження.

2. Повторна експертиза призначається, коли є сумніви у правильності висновку експерта, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю чи з тим, що він суперечить іншим матеріалам справи, а також за наявності істотного порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення та проведення експертизи, яка доручається іншому експертові, або іншим експертам.

В ухвалі про призначення повторної експертизи зазначаються обставини, які викликають сумнів у правильності попереднього висновку експерта.

3. Комплексна експертиза призначається у випадках, коли необхідно провести дослідження за участю декількох експертів, які є фахівцями у різних галузях знань (може бути доручена як комісії експертів, так і одному експертові, який володіє знаннями в різних галузях, необхідними для вирішення питання).

4. Комісійна експертиза призначається у випадках, коли для виконання одного завдання необхідні спеціальні знання в різних галузях науки, техніки, мистецтва, ремесла або різних напрямів у межах однієї галузі знань, має призначатися комплексна експертиза, яка може бути доручена як комісії експертів, компетентних в оцінці одержаних результатів і формулюванні загального висновку, так і одному експерту, що володіє різними знаннями у відповідних галузях [13, с. 99].

Також експертиза за рішенням суду може бути призначена при наявності клопотання обвинуваченого, підозрюваного, їх захисника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, представників потерпілого, цивільного позивача та відповідача.

Отже, СКТЕ призначається на загальних підставах відносно судових експертиз, які передбачені національним процесуальним законодавством, законами України та іншими нормативно-правовими актами. Основними умовами для призначення експертного дослідження об'єктів СКТЕ є: порушення кримінальної справи (вимога для кримінального судочинства); з'ясування певних обставин справи потребує спеціальних знань; визначення завдань, які мають бути вирішені експертизою; вибір особи експерта; винесення відповідної постанови слідчим або ухвали судом.

Зупинимось на особливостях, притаманних СКТЕ на стадії її призначення.

Комп'ютерні злочини, а також обставини їх вчинення не входять до переліку умов, при яких призначення експертизи обов'язкове. Тому

СКТЕ призначається лише після порушення кримінальної справи, а в цивільних справах – як під час судового розгляду, так і в процесі підготовки до нього.

Спеціальні знання при СКТЕ можуть знаходитись у таких галузях наукових знань, як радіотехніка, електроніка, електротехніка, обчислювальна техніка і т.д. При цьому доказова інформація, отримана в результаті проведення СКТЕ, не може з'явитися ні з якого іншого джерела [11, с. 69]. Не є спеціальними знання, що визнані загальновідомими.

Для загального розуміння суті СКТЕ вважаємо за необхідне визначити її предмет і об'єкт.

Предметом СКТЕ є не тільки встановлення фактів, але й пізнання обставин і подій, що мають значення для кримінальних або цивільних справ [2, с. 65].

До об'єктів судової СКТЕ відносять засоби комп'ютерної техніки. При цьому об'єкти СКТЕ поділяються залежно від свого функціонального призначення і природи на апаратні, програмні та інформаційні об'єкти [2, с. 65], у зв'язку з чим проводять відповідний вид СКТЕ.

Вищий господарський суд України у своєму інформаційному листі від 15.12.2008 №01-8/724 щодо призначення судової експертизи зазначив, що необхідно максимально конкретно визначати коло питань, які мають бути роз'яснені судовим експертом, і обсяг потрібних для експертного дослідження матеріалів. Зважаючи на це, неможливо оминати стороною проблему визначення завдань СКТЕ.

Стосовно ж завдання експертизи, виникають деякі розбіжності в судженнях науковців. Наведемо приклади таких думок і спробуємо їх узагальнити.

Залежно від рівня завдань, що вирішуються СКТЕ, можна виділити направлення на ідентифікацію об'єкта (встановлення факту індивідуально-конкретної totoжності або загальної групової належності представлених об'єктів експертизи) та його діагностування (дослідження властивостей та стану об'єкта СКТЕ, механізмів, процесів і дій за результатами використання комп'ютерного засобу при скоєні злочину) [11, с. 124-125]. Також виділяють класифікаційні та ситуаційні завдання.

При такій класифікації завдань проблема щодо їх визначення залишається відкритою і актуальною не тільки з теоретичного, а й практичного боку, адже при визначенні завдання слідчий під час складання вмотивованої постанови про призначення експертизи має можливість точніше

вказати питання, з яких експерт повинен дати висновок.

Існує два погляди про природу експертних завдань та їх співвідношення з питаннями, що вирішуються експертними дослідженнями. Відповідно до першого підходу завдання відображають предмет окремого виду експертиз і є основою для формулювання питань. Другий підхід повністю протилежний першому – питання, які ставляться перед експертом, формують експертні завдання [2, с. 67].

Автор – прибічник визначення завдань відповідно до видів СКТЕ. Так, авторитетний поділ, запропонований О.Р. Росинською, що виглядає так: 1) апаратно-комп'ютерна; 2) програмно-комп'ютерна; 3) інформаційно-комп'ютерна; 4) комп'ютерно-мережева [11].

Іншими словами, питання, які ставляться перед експертом повинні виходити із завдань, що визначаються видом СКТЕ.

Відповідно до п. 137 Інструкції, головними завданнями експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів є: 1) установлення технічного стану комп'ютерно-технічних засобів; 2) установлення обставин, пов'язаних з використанням комп'ютерно-технічних засобів, інформації та програмного забезпечення; 3) виявлення інформації та програмного забезпечення, що містяться на комп'ютерних носіях; 4) установлення відповідності програмних продуктів певним параметрам.

Дана норма не відповідає думці автора, але на сьогодні вона домінуюча, оскільки закріплена на нормативно-правовому рівні.

Як правило, дослідження комп'ютерної системи починається з апаратних засобів, далі – програми, і нарешті – робота з даними [11, с. 147].

У ст. 5 Закону звертається увага на необхідність максимального збереження об'єктів дослідження. Тобто під час проведення судових експертиз об'єкти дослідження можуть бути пошкоджені або витрачені лише у тій мірі, в якій це необхідно. При цьому вилучення об'єктів, що підлягають дослідженню, та відібрання зразків оформлюються протоколами згідно з вимогами процесуального законодавства. Протокол мають підписати всі особи, які брали участь у вилученні об'єктів, відібранні зразків. Для відібрання зразків особа або орган, які призначили експертизу, можуть залучити спеціаліста [4]. Хоча дане питання прямо не відноситься до призначення експертизи, ми вважаємо необхідним звернути свою увагу на зазначену вище законодавчу вказівку, оскільки це безпосередньо впливає на результат експертизи і повинно бути враховано при її призначенні.

ні. Тому, ведучи мову про СКТЕ в цьому контексті, пошкодження об'єктів дослідження неприпустиме, оскільки найменше некваліфіковане чи необережне поводження з ними може призвести до незворотної втрати інформації (особливо це стосується цифрових носіїв інформації).

Для зменшення ймовірності пошкодження чи втрати важливої інформації О.В. Наріжний пропонує застосувати три умовні стадії підготовки об'єктів до експертизи: 1) процесуально-коректне вимкнення апаратури, розробка інформації та підготовка до упакування; 2) упакування і консервація апаратних засобів для їх транспортування на місце проведення експертизи; 3) збереження апаратних зразків до проведення експертизи [9, с. 140-143].

При роботі з носіями цифрової інформації необхідно зробити ідентичну копію на цифровий носій експерта та проводити подальші дослідження з нею.

Також особливістю СКТЕ є те, що, на відміну від інших видів експертиз, об'єктами якої можуть бути тільки матеріальні утворення, виділяються інформаційні об'єкти, які виступають у якості віртуальних [2, с. 64], тобто віртуальні сліди злочину, або, як їх ще називають, – цифрові [15, с. 256]. Тому при призначенні даного виду експертизи слідчий повинен враховувати складність відображення слідів як при виборі особи експерта, та і при призначенні самої експертизи.

Ми погоджуємося з думкою А.В. Наріжного про доцільність призначення та проведення СКТЕ на місці події. Ця процедура прописана у п. 3.9. Інструкції. Особливо це актуально при необхідності дослідження цілої комп'ютерної системи, оскільки в будь-якому випадку вона володіє певними особливостями як побудови самої системи, так і програмним і апаратним забезпеченням [9, с. 137-139].

Якщо говорити про особу експерта, який проводить СКТЕ, то до нього висуваються такі ж вимоги, як і до експертів з інших галузей знань. Та все ж існують певні особливості: володіє специфічними знаннями з обчислювальної техніки, кібернетики, електроніки, програмування та інших суміжних галузей; спеціаліста, який брав участь у певних слідчих діях до порушення кримінальної справи, варто призначати експертом у відповідній кримінальній справі.

Автор вважає, що призначення ухвалою суду СКТЕ в судовому засіданні неактуальне, оскільки для проведення даного роду дослідження потребує відповідного програмного забезпечення та засобів. Це по-перше. По-друге, для до-

слідження експерту надається якщо не комп'ютерний комплекс, то системний блок комп'ютера, як цілісна система. У такому випадку перевезення даних об'єктів до залу судового засідання недоцільне, а також може спричинити пошкодження інформації, що негативно відобразиться на результаті експертного дослідження. Тому СКТЕ рекомендується проводити у спеціальних установах чи одразу ж на місці події або розташування об'єктів експертизи.

Як відзначає Ю.Г. Гамаюнова, одним зі шляхів удосконалення експертної практики буде створення інтеграційних методик комплексного дослідження і підготовка відповідних спеціалістів [1, с. 282]. Дане положення виправдовує себе при комплексному застосуванні усіх класифікацій стосовно дослідження об'єктів СКТЕ, а саме: залежно від рівня завдань, виду СКТЕ та поглибленості дослідження. Відповідно до останнього критерію поділяють: 1) експертизу низької інтенсивності; 2) стандартний ступінь інтенсивності; 3) високої інтенсивності [12, с. 111].

При такому підході буде оптимізовано та підвищено рівень ефективності СКТЕ. Особливо дана позиція стає актуальною при проведенні комплексних СКТЕ у «чистому» вигляді та при розслідуванні злочинів, де ЕОМ виступали в якості засобу вчинення злочину.

Дослідивши правове регулювання й особливості призначення СКТЕ, можна зробити такі **висновки**.

1. Призначення судових експертиз на належному рівні врегульовано на законодавчому рівні, а саме національним процесуальним законодавством, ЗУ «Про судову експертизу», Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, що затверджена Наказом Міністерства юстиції України та іншими нормативно-правовими актами.

2. СКТЕ призначається на загальних підставах відповідно до вітчизняного законодавства, що регулює питання призначення, проведення та закріплення результатів дослідження.

3. Проблемним залишається питання стосовно співвідношення завдань СКТЕ та питань, які виносяться на вирішення експерту. На думку автора, питання, які ставляться перед експертом, мають виходити із завдань СКТЕ.

4. Стосовно особи, яка залучається в якості експерта в контексті СКТЕ, то тут варто зазначити, що рекомендується призначати спеціаліста, який взаємодіє зі слідчим до призначення експертизи, в якості експерта по конкретній кримінальній справі.

5. При призначенні СКТЕ у випадках необхідності дослідження цілої комп'ютерної системи чи мережі необхідно використовувати можливість проведення дослідження на місці розташування даних об'єктів. Це пояснюється можливою особливістю побудови комп'ютерної системи чи мережі.

Список літератури

1. Гамаюнова Ю.Г. Процессуальный и криминалистический аспекты комплексных экспертиз и комплексных исследований/Ю.Г. Гамаюнова//Роль и значение деятельности Р.С. Белкина в становление современной криминалистики/Материалы Международной научной конференции (к 80-летию со дня рождения Р.С. Белкина). – М., 2002.

2. Давлетов Б.К. Научные основы становления и развития судебно-экспертных исследований компьютерных систем: дис. ... к. ю. н.: 12.00.09 / Б.К. Давлетов; Юж.- Ур. гос. ун-т. – Челябинск, 2008. – 156 с.

3. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень Міністерства юстиції України від 08.10.98 №53/5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

5. Клименко Н.І. Щодо питань про компетенцію судового експерта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/krvis/2010_2/19-23.pdf. – Назва з екрану.

6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-ІV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

7. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.

8. Лозовий А.І., Сімакова-Єфремян Е.Б. Проблемы нормативно-правового регулирования судебно-экспертной деятельности у криминальному процесі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.hniise.gov.ua/site/articles/read/35.html>. – Назва з екрану.

9. Нарижный А.В. Использование специальных познаний при выявлении и расследовании преступлений в сфере компьютерной информации и высоких технологий : дис. ... к. ю. н.: 12.00.09 / А.В. Нарижный; Кубан. гос. ун-т. – Краснодар, 2009. – 270 с.

10. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах» від 30.05.1997 № 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97>.

11. Россинская Е.Р., Усов А. И. Судебная компьютерно-техническая экспертиза. – М.: Право и закон, 2001. – 416 с.

12. Сабадаш Р.В. Застосування спеціальних знань при розслідуванні злочинів у сфері комп'ютерної інформації: поняття, суб'єкти та цілі людського потенціалу // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 578: Правознавство. – Чернівці: ЧНУ, 2011. – 124 с. – С. 111.

13. Сімакова-Єфремян Е.Б. Проблемы правового регулирования комплексной судебной экспертизы требуют разъяснения // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: Збірник матеріалів засідання «круглого столу», присвяченого 85-річчю створення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса (11-12 листопада 2008 р.). – Х., 2008. – 368 с.

14. Степанов О.С. Належність і допустимість доказів у кримінальному процесі України: дис. канд. юр. наук.: 12.00.09/Олег Станіславович Степанов; Київський нац. ун-т внутр. справ. – К., 2007.0205 арк. – Бібліогр.: арк. 170 – 194.

15. Федотов Н.Н. Форензика – компьютерная криминалистика – М.: Юридический Мир, 2007. – 360 с.

Стаття надійшла до редколегії 25 листопада 2011 року.

Рекомендована до опублікування у “Віснику” членом редколегії М.К. Якимчуком.

R.V. Sabadash

**LEGAL REGULATION AND FEATURES OF FORENSIC COMPUTER-TECHNICAL
EXAMINATION ORDER**

Summary

The analysis of legislative base, which regulates the forensic examinations issues, in particular the order procedure, is provided. In this context, the features of forensic computer-technical examination order are observed.

Key Words: forensic computer-technical examination, expert, Law of Ukraine “About forensic examination”, examination order.

P.B. Sabadash

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И ОСОБЕННОСТИ НАЗНАЧЕНИЯ СУДЕБНОЙ
КОМПЬЮТЕРНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ**

Аннотация

Проводится анализ законодательной базы, регулирующей вопросы относительно судебных экспертиз, в частности процедуру их назначения. В этом контексте рассматриваются особенности назначения судебной компьютерно-технической экспертизы.

Ключевые слова: судебная компьютерно-техническая экспертиза, эксперт, Закон Украины «О судебной экспертизе», назначение экспертизы.